

همایش مناقشه قراباغ

همایش مناقشه قراباغ روز پنج‌شنبه ۱۹ آبان ۱۳۸۴ در سالن اجتماعات مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران برگزار شد.

جلسه در ساعت ۹:۳۰ با تلاوت آیاتی از قرآن کریم آغاز شد. دبیر همایش، آقای دکتر حسین احمدی، نخست گزارشی از چگونگی تشکیل همایش و مقدمات فراهم شده ارائه داد. سپس جلسه اول با سخنان رییس جلسه، آقای دکتر رضا نظرآهاری، آغاز به کار کرد.

آقای رضا آذری شهرضایی به عنوان نخستین سخنران همایش پیرامون درگیری آرامنه و مسلمانان در قفقاز و پیامدهایی که برای ایران داشت و کوشش و توانمندی علما و حکام در ایفای نقش خود و اثرگذاری بر تحولات قفقاز سخن گفت و اهمیت موقعیت و نفوذ فرهنگی و تاریخی ایران را در منطقه مزبور، برشمرد.

سخنرانی بعدی آقای دکتر حسین احمدی، استاد دانشگاه، در مورد تحولات جمعیتی قراباغ به ایراد سخن پرداخت. وی با اشاره به حکومت‌های صفویه، افشاریه، عثمانیها و روسیه تزاری که هر یک به نوعی در افزایش و کاهش ترک‌زبانان و ارمنیها در قراباغ نقش داشته‌اند، به بررسی نوسانات ترکیب جمعیت در این دوران در قراباغ پرداخت و در پایان خاطر نشان نمود که پس از جنگ جهانی دوم، بلشویک‌های حاکم بر شوروی از ارمنی شدن کامل قراباغ جلوگیری کردند.

سومین سخنران آقای محمدرهاد کلینی، سفیر پیشین ایران در ارمنستان، بود. وی با اشاره به دگرگونی معانی هویت در هزاره سوم یادآور شد: قراباغ یا حکومت خودخوانده قراباغ بیشترین نقطه اتکای هویتی خود را به سرزمین پیوند زده است، پس در موضوع قراباغ باید به تفاوت ارمنی قراباغی و ارمنی ارمنستانی توجه کرد. او در ادامه یادآور شد که فروپاشی شوروی و دوری‌گزینی آذربایجان از روسیه، فرصتی برای تغییر وضعیت به نفع ارامنه در قراباغ بود.

واپسین سخنران جلسه اول آقای کاوه بیات، مورخ و پژوهشگر مسایل قفقاز، بود. وی گفت: شکست سریع آذربایجان در برابر ارمنستان در قراباغ اثرهای تعیین‌کننده‌ای را برجای گذاشت، به گونه‌ای که دامنه این تأثیرها به مسایل سیاسی در داخل آذربایجان نیز کشیده شد و دستاویزی برای حذف و برخورد با رقبای سیاسی در میان دولتمردان و احزاب آذربایجان به وجود آورد.

پس از سخنرانی آقای کاوه بیات، واپسین بخش جلسه اول به پاسخگویی به پرسشهای حاضران پیرامون مقاله‌های ارائه شده اختصاص یافت که آقایان کلینی و بیات به پرسشهای مطرح شده پاسخ دادند. از میان حاضران آقای علیرضا بیگدلی نظرها و انتقادهای خود را به مطالب ارائه شده بیان داشت که ارائه پاسخ به آنها به جلسه بعد از ظهر، یعنی بخش سوم جلسه نخست، موکول شد.

جلسه دوم همایش به ریاست آقای دکتر رضا شعبانی، استاد دانشگاه شهید بهشتی و رئیس گروه تاریخ مرکز گفت‌وگوی تمدن‌ها، آغاز به کار کرد.

نخست آقای مهرزاد طباطبایی، کارشناس ارشد استراتژیک، به ارائه مقاله خود با نام «جمهوری ارمنستان و بحران قراباغ» پرداخت و با اشاره به نقش بازیگران منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای، به ویژه آمریکا و روسیه، در صورت استمرار وضعیت کنونی «نه جنگ و نه صلح» و نیز طرحهایی که تاکنون برای حل بحران ارائه شده، به بررسی تأثیر وقایع ۱۱ سپتامبر و بحران عراق در منطقه پرداخت و گفت: هر چند ارامنه تاکنون در مذاکرات دست بالا را داشته‌اند، اما در برابر فشارهای بین‌المللی، به ویژه از ناحیه آمریکا و اروپا، قرار دارند. از سوی دیگر با توجه به موضع روسیه در منطقه و موقع آمریکا پس از تحولات عراق و نیز نقش ترکیه در منطقه که هر

کدام به نوعی منافع خود را دنبال می‌نمایند، در مجموع موقعیت آذربایجان چندان رو به بهبود نخواهد بود.

سخنران دوم آقای علیرضا بیگدلی، سفیر پیشین ایران در آذربایجان، بود که مقاله خود را با نام «جمهوری آذربایجان، بحران قراباغ و تحولات قراباغ» در سه بخش ارائه کرد:

۱. مرحله تکوین و رشد مناقشه؛
 ۲. مرحله بهره‌گیری نیروهای افراطی از بحران؛
 ۳. مرحله حضور سازمانهای بین‌المللی و کشورهای منطقه به منظور میانجی‌گری و استقرار آرامش در منطقه برای رسیدن به صلح پایدار؛
- این مرحله که از سال ۱۹۹۲ آغاز شده، همچنان ادامه دارد.

واپسین سخنران جلسه دوم آقای احمد کاظمی، پژوهشگر مسایل قفقاز، بود که مقاله خود را با نام «رویکرد کشورها در بحران قراباغ» ارائه داد.

وی با اشاره به رأی‌گیری‌هایی که از سال ۲۰۰۰ در مجمع عمومی سازمان ملل درباره تمامیت ارضی جمهوری آذربایجان انجام شده است، گفت که تضاد دو اصل تمامیت ارضی و حق ملل برای تعیین سرنوشت خود، نتایج زیر را بیشتر به دنبال داشته است:

حدود سی و پنج کشور که بیشتر آنها اسلامی هستند، به تمامیت ارضی جمهوری آذربایجان رای داده و هشتاد کشور نیز به این موضوع رأی ممتنع دادند. این در حالی است که جمهوری ارمنستان به‌عنوان طرف درگیری معتقد است که قراباغ یا باید مستقل بماند و یا به ارمنستان ملحق شود. کشورهای گروه مینسک با توجه به علایق خود به نوعی از ارمنستان حمایت می‌کنند. در برابر، کشورهای مهم منطقه مانند: ایران و ترکیه از تمامیت ارضی آذربایجان حمایت می‌کنند و بر تعلق قراباغ به این جمهوری تأکید دارند. نکته جالب توجه آنکه حجم تبلیغات منفی در جمهوری آذربایجان علیه ایران همواره در سطحی بالا و گاه بیش از سطح تبلیغات منفی علیه ارمنستان نیز بوده است. منشأ این مسئله را در سیاست کشورهای چپون آمریکا، اسرائیل و ترکیه در دشمنی با جمهوری اسلامی ایران باید جستجو کرد.

در بخش پایانی جلسه دوم برنامه پرسش و پاسخ قرار داشت که بیشتر آقای کلینی به

پرسشهای حاضران پاسخ گفت.

جلسه سوم ساعت ۱۴:۳۰ با ریاست آقای دکتر احمدی و شرکت سخنرانان به شکل میزگرد آغاز به کار کرد. محور این جلسه که تا ساعت ۱۶:۰۰ ادامه یافت، بیشتر درباره نقش بازیگران فرامنطقه‌ای در بحران قراباغ، آینده قراباغ، مذاکرات جمهوری آذربایجان و ارمنستان و بررسی و اسپین نتایج این مذاکرات بود. در این جلسه که گروهی از دانشجویان دانشگاه آزاد شهرضا نیز در آن حضور داشتند، به پرسشهای شرکت‌کنندگان به صورت مشروح توسط سخنرانان همایش پاسخ داده شد.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی